من تەواوموسڵمانم وحاشا دەکەم لە هەردینێک ئەزیش ساف ئێزیدیمەو حاشا دکەم لە دینێ محمدی!

حەسەن ڕازانی

(بۆچی بە موسڵمانێک ڕەوا بێ حاشا بکات لە هەموو دینێکی تر ، بەڵام بە یەزیدییەک تاوان بێت کە حاشا لە دینێکی تر بکات؟ ئایا ئەم هەڵوێستە لە سیاسەت و فەرمانڕەواییدا چی پێدەگوترێت؟)

موسڵمانان پێیان ڕەوایە پەیڕەوی لە خوای خۆیان بکەن وەک چۆن کە لە قورئاندا پێیان دەگوترێت: " إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الإِسْلاَمُ" (ال عمران١٩) "ئایین لە لای خودا ئیسلامە"، بە واتایەکی تر تەنها ئیسلام بە ئایین دادەنرێت و ئەوانەی تر ئەگەر وەختی خۆشیان دین بووبن ئیتردین نەماون و ئەو حیسابەیان بۆ ناکرێت. نەک هەر ئەوە بەڵک و ئەگەر لە غەیری ئیسلام دینێکی تر قەبووڵ بکەن ئەوا لەسەری تووشی دەردەسەری و چەرمەسەری دەبن. ئەوەتە قورئان پشتڕاستی دەکاتەوە" وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ" (ال عمران ٨٥). "هەرکەسێک بەدەرلە ئیسلام هەر دینێکی دیکەی هەبێ لێی قبوڵ ناکرێت و لە دواڕۆژدا لە ڕیزی زیانبارانە". ئەو ئایەتە ئاراستەی تەواوی مرۆڤەکان وئایینەکانی تریش کراوەو پێیان دەڵێت: " تەنها من ڕاستم و دەبێ وەدوا من بکەون ئەگینا لێتان وەرناگیرێت و بە پێچەوانەشەوە تووشی زیان و خەراپە دەبن". ناوەڕۆکی ئەم ئایەتە جۆرێک لە هەڕەشەی تێدایە کە دەڵێت : ئەگینان تووشي زیان و خەراپە دەبن. هەر ڕێک وەک لە قورئاندا دِەگوترێت " فَأْتِيَاهُ فَقُولاَ إِنَّا رَسُولاَ رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلاَ تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّنْ رَّبِّكَ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى (طە٤٧) بە پێی تەفسیری هەژار موکریانی واتە : "سا بچنە لای و پێی بێژن: ئێمە هەرتک ڕاسپاردەی پەروەردەی تۆین، تۆ تۆرەمەی ئیسرائیلمان ڕەگەڵ بخەو (چیتر) مەیان چەوسێنەوە. وا بەڵگەشن لە لای پەروەندەت ڕا بۆ هێناوی، درود لەسەر ئەو کەسەش بێ، لە ڕاستەڕێ لانەکەوە".

قوڕئان چەندین ئایەتی تێدایە هانی کوشتنی ئەوانە دەدەن کە باوەڕیان بە ئیسلام نییەو پەیڕەوی لە خودای ئیسلام و پێغەمبەری ئیسلام ناکەن. ئیسلام زۆر لەوە واوەتر دەڕواو بە پێی حەدیسی پێغەمبەر کە لە سەحیحی موسلم دا هاتووەو لە دەمی ئەبو هورەیرەوە وەرگیراوە دەڵێت: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لاَ يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلاَ نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلاَّ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ" موسلم ڕیوایەتی کردووە. واتە: "سوێند بەو کەسەی کە گیانی منی بەدەستە، هەر کەسێک لەو ئومەتە جولەکە بێت یان فەلە، ناوی من ببیستێ و پێش ئەوەی بمرێ باوەڕی بە من و بەو کەسەی کە منی ناردووە نەهێنابێت ئەوە ئەهلی ئاگر دەبێت". ئە دەباشە بە هەمان شێوەی ئیسلام و خوای ئیسلام و پێغەمبەری ئیسلام، بۆی هەیە، پێغەمبەرو خوای ئایینێکی تریش لە کتێبەکەی خۆیاندا هەمان شت بڵێن. بەڵام ئەگەر بەهەمان شێوەی ئیسلام هەشبووبێت لە کۆندا، بە بڕوای من، ئێستا یا هەر نەماوە یان ئەو هێزو توانایەی زووی نەماوە. بە نموونە ئایینی جولەکە و مەسیحی کە لە کۆندا ویستوویانە بە تەنها خۆیان هەبن بەڵام ئێستا لە لایەن سێکیولاریزمەوە خراونەتەوە قاوغی خۆیان.
تەواوی ئایینەکان و بە تایبەتی ئیسلام بە هەرکارێک کە دەیکەن هەرخۆیان شاهیدیی بە خۆیان دەدەن. ڕاستی و درووستی قسەو بۆچوون و کردارەکانی خۆیان تەنها بە خۆیان، بە مێژووی خۆیان، بە کتێبەکەی خۆیان، بە پێغەمبەرو خوای خۆیان، بە زانایان و شڕۆڤەکارانی تەنها نەو ئایینی ئیسلام پشت ڕاست دەکەنەوە. لە دەرەوەی ئەو بازنەیەی خۆیان لایەنێکی ترو ئایینێکی تر نییە پشتڕاستی بکاتەوە.

من لێرەدا ڕاستی و درووستی هیچ ئایینێک باس ناکەم و نە ئەرکی ئەو نووسینەیە و نە بە ئەرکی خۆشمی دەزانم. هەر ئایینێک، کامەیان ڕاستەو کامەیان درۆیە، پەیوەندی بە خودی خۆیانەوە هەیەو دەبێ ئەوان لە نێوخۆیاندا لە گەڵ یەکتر یەکلایی بکەنەوە ئەگەر پێیان وایە دەبێ تەنها یەکێک لەو دینانە ڕاست بێت. ئەم یەکلایی کردنەوەش لە نێوان خۆیاندا، بە بڕوای من، دەبێ بە دیالۆگ و دیبەیت بێت نەک بە شمشێرو سەرپەڕاندن و بە زۆری هێزو یەکتر سڕینەوە بێت. بەداخەوە تاک و ئێستاشی لەگەڵدا بێت ئایینەکان لە نێوخۆیانداو لەبەرامبەر یەکتریشدا بەزۆری پەنایان بە هێزبردووە بۆ ئەوەی ئەوانەی وەک ئەوان بیر ناکەنەوە بهێننە سەرڕێبازی خۆیان یان بێدەنگ و بە کاریگەرییان بکەن لە نێو کۆمەڵگادا. لەو بارەوە ئێستاو مێژووی دوێنێش پشتڕاستی ئەو خوێنڕێژییەی نێوان ئایینەکان

دەکاتەوە. تەنانەت لە نێو باڵ و لق و پۆپی یەک ئایینیش دا ئەو خوێنڕێژییە ئەگەر زۆرتر نەبووبێ کەمتر نەبووە. شیعەو سوننەی نێو ئیسلام بۆ نموونە. تەماشایەک لە وەڵاتە عەرەبی و ئیسلامییەکان بکەن بە تایبەتی لەو زۆنەی کە زۆرینەی پێغەمبەرەکان و هەرسێک پێغەمبەری جولەکەو مەسیحی و ئیسلامیشی تێدا پەیدابووە. بەڵگەی مێژوویی زۆر هەیە و لە بەردەستدایە کە زۆرینەی بەڵگەکانیش لە لایەن خودی ئەو سێ دینەوە بە نووسراویی خرواتە بەردەستی ئێمە کە لەوساوەوە هەتا ئێستاشی لەگەڵدا بێت چ دەریایەک خوێن ڕژاوە لە نێوانیانداو لە نێو خودی ئەو ئایینەکیشدا بە بەردەوامی هەر دەڕژێت.

ئایینی ئیسلام، هیچ ئایینێکی ترغەیری ئیسلام بە ڕاست نازانێت و هەرکاتێکیش و لە هەر شوێنێکیشدا ئیسلام هێزی بەدەستەوە گرت ڕێگە نادات لەدەرەوەی بازنەی ئیسلامدا کەسێک هەبێ ئازادانە پەیڕەوی لە ئایین و بیروباوەڕی خۆی بکات. بەڵێ ئەوانەی کە لە دەرەوەی بازنەی ئیسلامن یان دەبێ وەڵاتی ژێر حوکمی ئیسلام بەجێبهێڵن و ڕوو لە شوێنێکی تربکەن یان دەبێ ببن بە موسڵمان و وەک موسڵمانان ئەرک و فەرمانی موسڵمانێتیان هەبێ یان دەبێ خۆیان ئامادەی شەڕ بکەن لە گەڵ ئیسلام. ئیتر ئەو کات ئەگەر ئیسلام بردییەوە هەموو سەروماڵی کافران و ناموسڵمانان بۆ موسڵمانان حەڵاڵ دەبێ. بە حوکمی هێزی زۆرو تەکمەو ئامادەیی بۆ شەڕیش حەتمەن هەر ئیسلام دەیباتەوە. جا ئەوەی کە نەکوژراو بە سەلامەتی مایەوە هەم سەر و هەم ماڵی حەڵاڵ دەبێ بۆ موسڵمانان. شایانی باسە غەزەوات و فتوحاتی ئیسلامی هەمووی لەوچوارچێوەیەدا ئەنجامدراوون.

ئیسلام، ئایینی جولەکەو مەسیحی وەک ئەهلی کیتاب دەناسێت. ئەو دوانەش وەختی خۆی کە ئیسلام سەری هەڵداو هێزی بەدەستەوە گرت ڕێگەی پێدان کە پەیڕەوی لە بیروباوەڕی ئایینی خۆیان بکەن بەڵام بە چەندین مەرجی قورس کە جزیەدان، بەڵام بە شێوەیەکی سەرشۆڕانەو زەبوونانە، یەکێکیان بوو. هەروەک لە قورئاندا هاتووە کە دەڵێت:” قَاتِلُوا الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلاَ بِالْيَوْمِ الآخِرِ وَلاَ يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلاَ يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ” (التوبة ٢٩). بە پێی تەفسیرەکەی هەژار موکریانی واتە: “وەل ئەوانەدا بجەنگن کە بە خوداو ڕۆژی سەڵا مەرجی خواو پێغەمبەری خوا بە ناڕەوایان زانیوە، ئەمان بە ڕەوای دەزانن و نایەنە سەر دینی ڕاستیش، تا ئەو کاتەی بەزەلیلی و بەدەستی خۆ، سەرانەی خۆ بەنگە

دەدەن". واتە ئەگەر ئیسلام هێزی بەدەستەوە بوو هەر دەبێ دەستووری ئیسلام حوکم بکات و لە دەرەوەی بازنەی ئەو دەستوورەش وەک ناڕاست و کافرو بێباوەڕ حیسابی بۆ دەکرێت .
ئاخرئەمە چی ناودەنرێت لە شوێنێکا کە هێزت نەبوو خۆت بکەیتە کەسێکی ئاشتی خوازو دێموکڕاتی خوازو یاساو پەیڕەوێکت بوێت کە هەموان بپارێزێت، بەڵام ئەگەر لە شوێنێکا هێزت هەبوو داوای سەپاندنی ئەو یاسایە بکەییت کە هی خۆتەو سەربەخۆتەو لە دژی ئەوانەی تریشە کە وەک تۆ بیر ناکەنەوە؟ نەک هەر ئەوە بەڵک و هەر کەسێکیش لەو یاسایەی تۆ لابدات و وە دوات نەکەوێت، ئەو کاتە بە فەرمانی خودا هەرشی بکەیتەسەرو فشاری لەبکەیت کە یان دەبێ وەک تۆ بیربکاتەوەو ئەتۆ چی دەکەیت ئەویش وابکات یان دەبێ چۆڵی بکات و بچێت لە شوێنێکی تر بژیت و یانیش کە بەو دووشتە ڕازیی نەبێ ئەوا زەلیل و زەبوون دەبێ جزیە بدات، ئەو بژاردەیەی دوایش تەنیا بۆ جولەکەو مەسیحی بووە نەک بۆ دینەکانی تر. هەروەها نابێ هەقی هیچیشی هەبێ و لە هەموو مافێکیش بێبەش دەبێ و دەبێ تەنها دەست بۆ کوڵاوەکەی خۆیەوە بگرێت با نەیبات.

لێرەدا نامەوێت بە هیچ شێوەیەک بە لای پەروەردەو فێرکردندا بچم لە هەرێمی کوردوستاندا، چونکە کاری ئەم نووسینەم نییە. ئەگینا زۆر ئاسان دەتوانرێت چەندین بەڵگە بهێنرێتەوە کە ئیسلامی سیاسی دەستی خستۆتە ناو پەروەردەو فێرکرنەوە لە پڕۆگرامی سەرەتاییشەوە دەستیان پێکردووە. لەوبارەوە دەتوانرێت چەندین بەڵگە نیشان بدرێن. کەواتە بۆچی بە ئایینی ئیسلام و ئەدەبیاتی ئیسلامی درووستە کە بوونیان هەبێت لە ناو پەروەردەو فێرکردندا بەڵام بە ئایینەکانی تر درووسدت نییە؟.
ئەم نووسینەم تەنها لە پەراوێزی ئەوهات و هاوارەدا نووسی کە ڕەوتە ئیسلامییەکانی کوردوستان، بە تایبەتی ئیسلامییە ئیخوانییە هاوردەکراوەکان بۆ نێو کۆمەڵگای کوردی، پێی هەستان لە دژی ئەو تێکستەی داستانی عەشقی نێو ئەدەبیاتی یەزیدی کە لە کتێبی خوێندندا جێی بەکراوەتەوە. تێکستەکەش دبیژێت: "ئەز ساف ئەزیدیمەو حاشادکەم لە دینێ محمدی"..
داستانێکی ئەویندارى لە ئەدەبیاتی یەزیدیاندا بە ناوی دەروێش عەبدی هەیە کە لەو داستانەدا کەسی عاشق حاشا دەکات لە دینێ محمدی. ئەو داستانە ئەویندارییە هەمان شێوەی داستانەکانی لەیلاو مەجنون و مەم و زین و شیرین و فەرهادە. بە بڕوای من، دەبێ ئەویندار لە پێناوی ئەوینەکەیدا قورسترین بڕیار بدات و ناخۆشترین ژیانیش پێشبینی بکات بۆ گەیشتن بە دەخوازەکەی خۆی. پڕەنسیپی

سەرەکی لە ڕێبازی عاشقاندا، بە بڕوای من، نابێ عاشق هەوڵی کوشتنی خۆی بدات بەڵک و دەبێ هەوڵی مانەوەی خۆی لە پێناوی گەیشتن بە دڵخوازەکەی خۆیدا بدات. ئەم داستانانە نەک هەر لە ڕووی ئەدەبییەوە بەڵک و لە ڕووی ناوەڕوک و ئەو بۆچوون و بیڕوڕایانەی کە تێیاندا جێی کراوەتەوە وەک چۆن بۆ لایەک ڕەوایە دەبێ بۆ لایەکی تریش ڕەوا بێت.

لێرەدا پرسیاری درووست و ئەخلاقی کە دەبێ بکرێت ئەوەیە کە بۆچی ئیسلامییە سیاسییەکان و بزووتنەوەی ئیسلامی ئیخوانی لە لایەکەوە سەری زمان و بنی زمانیان باسی ئاشتەوایی و پێکەوە ژیانی ئاشتیانەیە لەگەڵ هەمواندا و لە لایەکی تریشەوە بە کرداری پێچەوانەکەی دەبینرێت. هەروەها ئەو ئیسلامییە سیاسی و ئیخوانیانە پشتیان بەچی بەستووە کە پێیان وایە خەڵکی کوردوستان هەمووی موسڵمانەو بۆیە دەبێ کوردوستانیش لە ڕووی ئایینییەوە تەنها تاپۆی ئایینی ئیسلام بێت؟ ئایا زۆریی مزگەوتەکان لە کوردوستاندا دەکەنە پێوانە و لە زۆریی مزگەوتەکانەوە پێان وایە خەڵکی کوردوستان هەمووی موسڵمانە؟

مێژووی دوێنێ و ئ□و□ی □□وتە ئیسلامیەکان بە ڕەوتی ئیسلامی ئیخوانیشەوە ئیدیعای پێکەوە ژیانی ئاشتیانە لە مەیدانی کرداریدا پشتڕاست ناکاتەوە. واتا لەسەر ئەرزی واقیع ئیسلامی سیاسی و بە تایبەتی ئیسلامییە ئیخوانیەکان بە کردەوە شتێکی تر دەکەن کە پێچەوانەی هەندێک ئیدیعایانە لە هەندێک ناوچەو شوێندا. لە لایەکی ترەوە ئەوانە بۆچی مێژوی دوێنێی پێش ئیسلامی خەڵکی کوردوستان نادیدە دەگرن کە بێ کێشە جولەکەیەک و فەلەیەک و زەردەشتیەک و یەزیدییەکیش بە یەکەوە بە ئاشتی و تەبایی ژیاون لە یەک گوندو لە یەک شارو لە یەک گەڕەک و کۆڵاندا؟ ئایا لە دوای سەرهـ□دان و گ□یشتنی ئیسلام بە کوردوستان ئەم شێوە ژیانە موزاییک ئاسایی یە ماوە؟ ئەگەر نەخەیر، نەماو□ ت□فروتونا بووە کێ و چ ئایینێک سەبەبکارە؟

بە بڕوای من ، کاری درووست و هەڵوێستی درووستی موسڵمانان لەو بارەوە ئەوە نییە کە هەوڵی ئەوە بدەن کە یاسای وەڵات و ئایینی وەڵات و خوداپەرستیی لە کوردوستاندا هەمووی بەخۆشی بێت یان بەناخۆشی بخەنە ژێر ڕکێفی خۆیان. دەبێ وەک چۆن خۆیان ئازادن لێگەڕێن خەڵکی تریش و ئایینی تریش ئازاد بن. هەروەها نابێ موسڵمانەکان لە ژێر فشارو بە فیکی بزووتنەوە ئیسلامی و ئیخوانییەکان کارێک بکەن کە ئەوەی خۆیان ئارەزووی دەکەن هەردەبێ ئەوە بێت. چونکە تەنها ئیسلام لە کوردوستان دا بوونی نییە بەڵک و

ئایینەکانی تریش بوونیان هەیە. بۆ نموونە زەردەشتی و یەزیدی و جولەکەو مەسیحی زۆر لە پێش ئیسلام لە کوردوستان دا بوونیان هەبووە. لە کوردوستاندا نەک هەر باوەردار بە خودایەک و بە ئایینێک بەڵک و خەڵکی بە ئایین و بێ باوەڕ بە خوداش بوونیان هەیە.

بە بڕوای من، دەبێ موسڵمانان بە گشتی و ڕەوتە ئیسلامییە ئیخوانییەکان بە تایبەتی حەدیسەکانی پێغەمبەری ئیسلام و ئایەتەکانی ئەو قورئانیان لەوبارەوە کە باس لە پێکەوە ژیانی ئاشتیانە دەکەن قەت لە بیر نەچێتەوە و بە کرداری پەیڕەوییان لێبکەن. نابێ هەر ئەو ئایات و حەدیسانە بە کرداری پەیڕەوی لێبکەن کە توندوتیژییان لێ دەکەوێتەوەو پێکەوەژیانی ئایینەکان دان پێدا نانێن. ئەوەتە لەو بارەوە قورئان دەڵێت: "لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی فمن یکفر بالطاغوت و یئمن باللە فقد استمسک بالعروةالوثقی لا انفصام لهاو اللە سمیع علیم" (بقرة ٢٥٦) واتە "لەم ئایینەدا بەزۆر داسەپاندن نییە.ئیتر شارەزایی لە گومڕایی هاوەرکرا.هەر کەس تاغوتی نەوە و بڕوای بە خودا هەبێ، ئەوا هەنگڵێکی هەندە توندی بەدەستەوەیە هەرگیز پسانی بۆ نییە.خوداش بیسەرو زانایە". ئە دە باشە ئەوەتە خودا بە موسڵمانان دەڵێ: هەقتان نەبێ زۆریی لەکەس مەکەن ئەوە مادام باوەڕتان بە خودا هەیەو ناچنە ژێرباری تاغوتەوە دەنیابن کە ڕێبازەکتان گرتووە کە هەرگیز تێدا ناچێت و ڕێگا ڕاستەکەشە..

دەبێ موسڵمانان لە دینی خۆیان دەنیا بن کە ڕاستە. ئەگەر بە مانەوەو بڵاوکردنەوەی ئایینی ئیسلام پەنا بەرنە بەر توندوتیژی کەواتە ڕاستیی ئایینەکەیان دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە. بۆیە لێرەدا دەبێ موسڵمان وەک چۆن بە خۆی پێی ڕەوایە کە دینەکانی تر بەخەراپ لەقەڵەم بدات، چونکە خودای خۆی لە قورئاندا وا دەڵێت، کەواتە دەبێ بە ئایینەکانی تریش بە ڕەوا دابنێن کە باوەڕیان بە ئیسلام نەبێ. ئاخر ئەوانیش خودای خۆیان هەیەو ڕێنماییان دەداتە کە بەی هەیە لەگەڵ ڕێنمایی خودای موسڵمانان بە موسڵمانان جیاوازی هەبێ.

کێشەی نێوان ئایین و ئاینزاکان لە ئەمڕۆوە دەستی پێنەکردوە بەڵک و لە چەندین هەزارساڵ پێش ئێستاوە بوونی هەبووەو هەتا ئەمڕۆی: "ئەز ساف ئێزیدیمەو حاشادکەم لە دینێ محمدی" بەردەوامە. هیچ ئاماژەیەکیش لە گۆڕێدا نییە کە لە دواڕۆژێکی نزیکدا ئەو کێشمەکێش و دوژمنایەتییەی نێوان ئایینەکان کۆتایی پێ بێت..تەنانەت ئەو

جەنگ و خوێنڕێژییە لە نێوان، شیعەو سون□، هەردووک باڵە سەرەکییەکەی نێو خودی ئیسلامدا کە لە شەڕی حوشتردا گ□یشە لوتکە ولە لایەن عائیشەی دواین ژنی پێغەمبەری ئیسلام سەرکردایەتی کراوە تا ئەمڕۆشی لە گەڵدا بێت هەر بەردەوامە. وە هیچ ئاماژەیەکیش لە گۆڕێدا نییە کە کۆتایی پێ بێت.

بە بڕوای من، مەترسییە گەورەکەی ئایین کاتێک دەست پێدەکات و لە چوارچێوەی ئایین و خوداپەرستی دەردەچێت کە پەل بهاوێت بۆ سیاسەت و کاری فەرمانڕەوایی و بەڕێوەبردن بە یاسایاک کە ئەو ئایینە پێمان دەڵێت هی خودایە، هەروەها کاتێک کە ئامانجی ئەو ئایینە ڕێبازێکی تەبشیری وا بێت، کە بە خۆشی بێت یان بە زۆری، دەبێ هەموو جیهان بهێنرێتە سەر ڕێبازەکەی ئەو.

ئایینێک کە خۆی بکات بە جێگری خودا لە سەر زەوی، بە ڕاست و بە چەپدا سەری ئینسانەکان بپ□□ن□□ت کە گوایە فەرمانی خودا جێبەجێدەکات، هەروەها هەر کارێک کە دەیکاو هەرچیەکیش دەیڵێت بڵێت ئەوە فەرمانی خودایە، وە بۆ سەلماندنی ئەو ئیدیعایەشی تاکە سەرچاوەی دیارکە لەبەردەستدا بێت هەرخودی ئەو ئایینە خۆی بێت، ئایینێکی وا دەبێتە مەترسی هەم بۆسەر ئایینەکانی ترو هەم بۆ سەر ڕێبازو چۆنیەتی خوداپەرستن بۆهەرکەسێک کە بیەوێت خوداپەرستی بکات و باوەڕی بەخوادایەک هەبێ، هەروەها لە دوورمەوداشدا دەبێتە هەڕەشەی ترسناک بۆ سەر م□□قایەتی بە گشتی. بۆیە دەب□ م□□قایەتی بە گشتی و سێکیولاریزم بە تایبەتی ئەو جۆرە ئایینانە وەک مەترسی ناوزەد بکات و کاری بە پەلەو کاریگەریش بکرێت بۆ ئیحتیوا کردنی ئەو جۆرە ئایینانە وەک چۆن ئایینی جولەکەو مەسیحی تاڕادەیەک ئەو مەترسیەیان نەهێڵڕا.

٢٠٢١-١٢-١٦

غەریزەی ژنبوون.. شەماڵ بارەوانی

هێشتا

زمانی زەمەن
هێشووی گڕوگاڵی نەگرتبوو
و
خوداوەند سەبارەت
بەخەڵقکردنی پیاو
لەمەلەلدابوو

هێشتا
بیگ بانگ ڕووی نەدابوو
و
ژیان لەمناڵدانی ئەزەلدابوو

بلیتی عەورەت
بۆ یەکەم ئافرەت بڕا
و
مەوسمی ژنبوون
ب□ تەلیسمی تاوان
قفڵ درا

هەزاران ساڵ بەر لەسوقرات
ژەهریان
کرد بە پەرداخی چارەنووسی
ژنەوە
و
دەیان قەڕن بەر لەمێژوو
لەلایان ئاپۆڕا یەک
تاریکیەوە فەزای ژنبوون
بە دڵۆپێک شەڕەف
پێناسەکرا

ئۆه خودایە
ئەوە چ سێوێک بوو
ژنی پێ خەتابار
کرا

لێرە
فەسڵ فەسڵی سمێلە
و

ه□ر سم□□ چرۆدەکات

ڕۆژ نییە
دنیا یەک شەتڵی حوزن
ل□ پێدەشتی ڕۆحی ژنا
نەڕوێنن
و
ژمارەیەک غەریزەی ژنبوون
نەخنکێنن

شەو نییە
لەشکرێک گۆچان لەدایک
نەبێت
و
زەمبیلێک خەندەی
ژن بێ سەرو شوێن نەکرێت

لێرە
ڕەگی ژنبوون دەچێتەوە
سەر نەسەبی خەتاو
هەر ڕەنگی ژنە درز دەبات

هەر دڕکی گۆناهەو
لەدەڤەری ژن پێدەگات
و
هەر قامچی شەڕەفە و
بەڵاماری خەونەکانی ژن دەدات

هەر مینتاڵێنتی خێڵەو
بە فێمێنزم بووندا
هەڵدەشاخێت
و
هەر سێدارەی سمێڵە
ل□ بەرامبەر ئازارەکانی ژن
ختکەدەکات

هەر پروشەی فرمێسکەو
لە هەواری ژن دادەکات

هەر
منارەی مەعبەدەو
بەسەر لۆژیکی ژندا
دەڕمێت

هەر
قوڵبی گریانی
ژنەو
بەسێدارەی نەریتەوە
هەڵدەواسرێت

هەر گۆزەی ژنەو هاڕەدەکات

هەر شکانەو لەسەر باڵی زوربای ژن
چرۆدەکات

هەر فاریزەی
عەورەتەو دەخرێتە ناو ڕێزمانی ژنەوە
و
هەرچی ئایدیاو فەلسەفەو عەقیدەیە
ژنبوون بەهەڵە ئیعراب دەکات

لێرە
چرکەیەک نییە
ڕەوێک ڕدێنی تازە
و
ڕستێک تیوری نێرسالاری
و
حەشاماتێک فەرمودەی
ژن کوشتن
و
مەترێک فەتوای کۆن
و
مشتێک تاش□ بەردی مەزهەب
و
دنیایەک قەفەسی ئایدیۆلۆژی
و
دەرزنێک چەقۆی ڕادیکاڵ

گەش□ نەکات

ئۆه خودایه
ئەو فەسڵی ژن کوژانەوەیه
هەر لەبن نەهات

ئەو تەمەی ئاسمانی
ئاواتەکانی
ژن
هەر نەڕۆشت و ون نەبوو

ئەو پەردەی نێرسالارییە
هەرنەدڕاو
کون نەبوو

خودایه من تێناگەم
ئەم هەموو
ڕدێن و
چەقۆو
ڕمان و
منارەیه

ئەم هەموو
قەفەس و
مەزهەب و
نەریت و
سێدارەیه

ئەم هەموو
شکان
و
خەتا
و
خیڵ
و
خنکانەیه

ئەم هەموو
تاریکی

و
گوناه
و
درز
و
ئیدیـ□ل□ژیاو
و
گۆچانەیه

ئەم هەموو
قامچی و
ش□□ف و
سمێڵ و
تیوری نێرسالاری و
فەرمودەی ژن کوشتنەیە

ئەم هەموو
فرمێسک
و
فاریزەی عەورەت
و
خەتا ئەزەلی و
ئیعرابە هەڵەیه

تۆ ئافراندت
یان پیاو دایهێنا.. !؟

فلاشبـــــــــاک-30- لە دەفتەری بیرەوەریی رۆژانەوە.. ستیڤان

شەمزینی

بەشی سی

ئەمڕۆ یەکێک بوو لەو رۆژانەی زۆر ماندووبووم. کاتژمێر 10ی سەرلەبەیانی زەنگی تەلەفۆن لە خەو رایچڵەکاندم، وتیان تەشریف بهێنە بۆ چێشتخانە. هەرچی چۆنێک بوو خۆم خستەوە ژێر بەتانی و دوای 10 خولەک، هاوڕێ موحسین کەریم، تەلەفۆنی بۆ کردم بگەمە بارەگای حزب. وتم باشە، بەڵام کاتم دیاری نەکرد. دوای چەند خولەکی دی، ئەمجارە یار تەلەفۆنی کرد، بۆ ئەوەی بمبینیت، هەموو جارێک تەلەفۆنەکان لەلایەن خوشکەکەمەوە وەڵام دەدرانەوە، دواتر بانگی دەکردم بۆ وەڵامدانەوە. بەڵام ئەمجارە خوشکم وتی دەنگی ئەو کچە نامۆ نەبوو بۆ من. دەی قسەکەشی راستە نامۆ نییە بەو، بەڵام منیش بۆ رۆڵ نواندنەوە وتم ئەمە چییە تۆ هەمیشە گوێت بە هەموو دەنگێک ئاشنا بووە.

کاتەکانم دابەشکرد کە سەعات 11 -1ی نیوەڕۆ لە چێشتخانە بم، لە 3-1 لەگەڵ یار بم، لە 3 بەدواوە بێمە بارەگا. ئێستا 7ی ئێوارەیە و من لە بارەگام. بۆنی خوێن دێت، هەست دەکەم یەکێتی خۆی بۆ پەلاماردانی ئەمە کە دەکاتەوە. هیوادارم بە هەڵەدا چووبم. لەوەش ناخۆشتر خۆم دەبینم چەکدارم، ئەوە شتێکی نامۆیە لەگەڵ سرووشتی راستەقینەم، خۆ من لە ئەزەلەوە بۆ سیاسەت دروست نەکراوم، کەچی ئەم کرمەی سیاسەت هەناوی خواردووم. بیرمە سەرەتا کە عاشق بووم کوڵمەکانم وەک چرایەک شەوقیان دەدایەوە، ئێستا فشاری عەشق قووپاندوومی، تەنانەت کێشی بۆ 62 کیلۆ دابەزاندووم کە بە قسەی دکتۆرەکان بێت پێویستم بە زیادکردنی دە کیلۆ گۆشتە لەسەر ئەم جەستەیەم.

ئەوەشم بیرە سەرەتا بە یارم وت ئەم عەشقەی من تێیدا رۆچووم لە کۆتاییدا لە گەنجێکی دەمەووتەوە دەمکاتە پیر و شێخی عاشقان. دەزانم بە تەنیا دەمە ئەم مەیدانە سەختەی عەشقەوە وەلێ کاتێک دەزانم سەدان مورید بە یا شێخ یا شێخ بەدوامەوەن. دوێنێ میدیا، وتی لە شیعرێکی عەزرا پاوەند ئەچیت، منیش وتم تۆش وەک نەتەیەکی عەزفنەکراو وایت. هەرچەند من ئەم وشەیەم بە هاکەزایی وت کەچی ئەو دوێنێ بیری لێکردبووە بە درێژایی ئەو شەوە لێکدانەوەی بۆ کردبوو. ئێستاش ئەڵێ ئەرێ ئەوە واتای چی بوو؟. ئەو پێیوایە کە هیچ وشەیەک بە زیادە و بێ مەبەستێکی قووڵ ناڵێم، چوونکە هەمیشە بەو جۆرە ئەمناسێ کە نرخی وشەکانی خۆم ئەگەرم، هیچ وشەیەک ناڵێم بە

بیرکردنەوەیەکی قووڵ، بەڵام ئەمە مەرج نییە بە هەموو کاتێک هەر راست بێت.
ئێستا رۆمانێکی “عەبدولڕەحمان مونیف” بەناوی “درەختەکان و تیرۆری مەرزوق” لە بەردەستمدایە هەرچەند دەکەم حەواسی خوێندنەوەیم نییە، بەڵام من لەم وشەی تیرۆرە زۆر دەترسم. ئەمەی کۆمەنیستەکان هەمیشە قوربانی ئەو پرۆسێسە نەفرەتییە بووین. لە ئێستاشدا کە دۆخەکە گرژ و ئاڵۆزە ئەو کردەوەیە لە هەموو کات زیاتر ئەگەری هەیە دژی ئێمە پیادە بکرێ. بەهەرحاڵ هیوادارم شتی وا روو نەدات. با ئەوەشم لە بیر نەچێت ئەمڕۆ راپۆرتێکم بینی لە ژووری هاوڕێ “محسن” دژی من، کە هاوڕێ “ئا” بە قەڵەم و کاغەزی خۆم لەی دابووم، بە ئێمە و بە ئەم رەنگ زەردی و لاوازییەی خۆم دوو دێڕم لە رۆمانی “نینا” دێتەوە یاد کە بەمشێوەیەیە:
لادێ: وانەڤ ئەوە چییە وا لەڕ و لاواز بوویت؟ بەوەی بیت و لە دەرد و بەڵا بەدوور بیت.
وانەڤ: مانەوەی شەو و رۆژ لە چاپخانە و کاری بەردەوامی ژێر فشاری پۆلیس و سیخوڕ، بەڵی ئەم لاوازییە نەخوازێ؟.

ستیڤان شەمزینی

11-7-2000

تێـــبینی: ئەم بەشە لە لاپەڕە 102-105 کتێـــبی “فلاشباک”چـــاپ و بڵاوکراوەتەوە. کتێبەکەش لە سەرەتای ساڵی 2017 چاپ بووە

عەشق.. هاودەم فاروق

چاوەڕێی شەوم ئەکرد تا لە مانگ بپرسم من کێم!
لەولاوە پاسارییەکی لاسار هاتە پێشە و وتی تۆ هەڵۆی،
کەروێشکێ هات و وتی نا تۆ پڵنگی،
پەرێشان بووم ئاخۆ من چیم، یاخود من کێم،
بەڕێکەوتم مناڵێک هات..
وتی تۆ باوکە ونبووەکەی منی،
بە دوای شەڕە نەهاتییەوە ماڵ،
ڕۆشتم و بە باخەکا تێپەڕیم

بایەک هەڵیکرد و مشتێ خۆڵی تێگرتم و وتی..
ئەی باخەوانی دڕندەی گوڵ قرتێن، بێرەدا تێم□ پەڕەوە،
بەسەرلێشێواوی تێئەپەڕیم و نەمئەزانێ کێم،
مامۆستاکەی زمانی کوردیم بەوێدا تێپەڕی و وتم..
مامۆستا بێزەحمەت بیرت ماوە من کێم؟!
وتی ئەی چۆن،
تۆ تەواوکەری کاری ناتەواوی،
وتم چ کارێک،
وتی عەشق!!

نووسین: هاودەم فاروق